

ВСТУПНЕ СЛОВО

Історія українських земель упродовж століть формувалася як простір інтенсивних міжкультурних контактів, перетинів та взаємних впливів. Україна ніколи не була етнічно однорідною країною: її культурний ландшафт складається з голосів десятків народів, що жили поруч, взаємодіяли, творили і залишали після себе багату спадщину. Саме тому література України – це не лише творчість українців як титульного етносу, а й широка палітра національних літератур, які існували і продовжують існувати на українській території, формуючи багатовимірний культурний простір. Кримські татари, євреї, німці, болгары, роми, угорці, гагаузи й молдавани – кожна з цих спільнот внесла власний національний досвід, естетику, мовні традиції та художні моделі в спільну історію українського письма. Їхня літературна діяльність розгорталася на межі культур, поєднуючи автохтонні традиції з реаліями українського соціокультурного життя. Вивчення цієї мозаїки національних літератур дає змогу побачити Україну як багатоголосий культурний організм, де взаємодія інакшості й спорідненості стає творчим ресурсом.

Особливе місце у цьому багатоголосому ансамблі посідає **польська література України**, яка має різні виміри та історичні форми. До неї належать і польські письменники, що народилися на українській землі, і ті, хто писав твори про Україну, і митці, які свідомо писали «для України» – тобто для її читачів, у діалозі з українським культурним середовищем. Для багатьох авторів українська земля стала не лише географічним тлом, а й творчим універсумом, джерелом образів, емоцій і сюжетів. Драматична історія Речі Посполитої, традиції полонізованої шляхти, контакти між українським і польським селом, взаємини православ'я й католицизму – усе це стало ґрунтом, на яко-

му вибудовувалася складна, але плідна культурна співпраця двох народів.

У цьому контексті особливу увагу викликає феномен так званої «**української школи**» в польській літературі, що постала в першій половині XIX століття. Для її представників – Антонія Мальчевського, Богдана Залеського, Северина Гощинського та ін. – Україна була не чужою територією, а простором внутрішньої ідентичності. Їхні твори поєднували польський романтичний дискурс із українськими мотивами: козацьким героїчним епосом, народною пісенністю, міфологією й історичною пам'яттю. «Українська школа» стала чи не першим у Європі художнім явищем, яке відкрило Україну як окремий культурний світ із власною драматургією, символікою й емоційно-філософським виміром.

Не менш важливою є і література «кресів» двадцятого століття, яка осмислювала пограниччя як простір культурної взаємодії, конфліктів, порозуміння та втрат. Кресова традиція, сформована в умовах імперських змін, воєн та масових міграцій, зберегла досвід співжиття українців, поляків, євреїв, білорусів, вірмен та інших народів. У XX столітті ця література стала своєрідною хронотопною пам'яттю про багатокультурні регіони, що зазнали трансформацій і руйнувань.

Особливої ваги тут набуває постать **Антонія Мальчевського**, автора поеми «*Марія: українська повість*», виданої рівно двісті років тому – у 1825 році. Цей твір був не лише першим великим досягненням польського романтизму, а й одним із найперших літературних текстів, що відкрив Європі духовний і історичний світ України. Мальчевський поєднав у «Марії» український історичний матеріал, фольклорні мотиви й романтичну психологічну драму, створивши художній простір, який і сьогодні читається

як символічна мапа українсько-польських культурних перехресть.

Запропонована колективна монографія прагне не лише систематизувати знання про багатонаціональну літературну спадщину України, а й показати її як динамічну систему взаємовпливів. Вона має на меті представити Україну в її історичному й культурному різноманітті, відкрити взаємні зв'язки між народами, що століттями творили спільний простір, а також переосмислити роль польсько-українського діалогу в розвитку європейської культури.

Таке дослідження дозволяє не лише повернути до наукового обігу забуті імена та тексти, але й відповісти на важливе питання: **як багатокультурність формувала українську літературну традицію і як ця традиція, у свою чергу, збагатила європейську культурну мапу.**